

**RAAD VAN
DE EUROPESE UNIE**

**Brussel, 31 mei 2012 (05.06)
(OR. en)**

10467/12

**Interinstitutioneel dossier:
2011/0154 (COD)**

**DROIPEN 67
COPEN 129
CODEC 1459**

NOTA

van: het voorzitterschap
aan: de Raad

nr. Comv.: 11497/11 DROIPEN 61 COPEN 152 CODEC 1018

nr. vorig doc.: 10324/12 DROIPEN 66 COPEN 123 CODEC 1417

Betreft: Voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende het recht op toegang tot een advocaat in strafprocedures en betreffende het recht op communicatie bij aanhouding [eerste lezing]
- Algemene oriëntatie

Inleiding

1. De Commissie heeft op 8 juni 2011 een voorstel ingediend voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende het recht op toegang tot een advocaat en betreffende het recht op communicatie bij aanhouding¹. Dit voorstel is de derde maatregel ("C, zonder rechtsbijstand, + D") ter uitvoering van de routekaart ter versterking van de procedurele rechten van verdachten en beklaagden in strafprocedures, die op 30 november 2009 door de Raad is vastgesteld².

¹ Doc. 11497/11 (voorstel) + ADD 1 REV1 (effectbeoordeling) + ADD 2 REV 1 (samenvatting van de effectbeoordeling).

² PB C 295 van 4.12.2009, blz. 1. De eerste maatregel ("A", vertaling en vertolking) is op 20 oktober 2010 vastgesteld (PB L 280 van 26.10.2010, blz. 1). De tweede maatregel ("B", informatie over de rechten) is op 26 april 2012 aangenomen en wordt binnenkort bekendgemaakt in het PB.

2. De Commissie heeft haar voorstel op ministerieel niveau gepresenteerd in de zitting van de Raad (Justitie en Binnenlandse Zaken) van september 2011, tijdens welke de ministers de grote lijnen van dit voorstel hebben besproken. Tijdens de zitting van de Raad JBZ in oktober en december 2011 heeft het voorzitterschap verslag uitgebracht over het resultaat van de besprekingen die vóór de respectieve Raadszittingen in de voorbereidende instanties waren gehouden³.
3. Sinds de zitting van de Raad JBZ in december heeft de Groep materieel strafrecht de bespreking van de tekst van de ontwerprichtlijn voortgezet. De Groep heeft tweedaagse vergadersessies gehouden in januari, februari en maart, en een vergadersessie van één dag gehouden in april. Het voorzitterschap heeft aan de hand van een vragenlijst aanvullende, uitgebreidere informatie vergaard over de praktische toepassing van de strafrechtstelsels van de lidstaten op het onderwerp "toegang tot een advocaat".
4. Voorts is het voorstel besproken in drie vergaderingen van het Coreper in mei 2012.
5. In het licht van de recente bevindingen van het Coreper acht het voorzitterschap de tekst in de bijlage een goed compromis tussen de standpunten van de verschillende delegaties. Het voorzitterschap is van mening dat de tekst niet alleen met het Europees Verdrag voor de rechten van de mens en de bijbehorende jurisprudentie strookt, maar dat hij daarnaast een goed onderhandelingsstandpunt van de Raad biedt in de aanstaande besprekingen met het Europees Parlement.
6. In het verlengde van de Coreperbesprekingen werd in overweging gegeven dat het Europees Parlement en de Raad bij de aanneming van de richtlijn een verklaring afleggen als volgt:

³ Doc. 15812/11 en doc. 18215/11.

"Artikel 6, lid 3, onder c), van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens bepaalt dat eenieder tegen wie een vervolging is ingesteld, het recht heeft zichzelf te verdedigen of daarbij de bijstand te hebben van een raadsman naar eigen keuze of, indien hij niet over voldoende middelen beschikt om een raadsman te bekostigen, kosteloos door een toegevoegd advocaat te kunnen worden bijgestaan, indien de belangen van een behoorlijke rechtspleging dit eisen.

Artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie bepaalt dat rechtsbijstand wordt verleend aan diegenen die niet over toereikende financiële middelen beschikken, voor zover die bijstand noodzakelijk is om de daadwerkelijke toegang tot de rechter te waarborgen.

De routekaart inzake procedurele rechten benadrukt dat het recht op rechtsbijstand een doeltreffende toegang tot het recht op juridisch advies moet verzekeren.

In het licht van deze bepalingen en overwegende de behoefte om alle personen doeltreffende toegang tot justitie te bieden en wijzend op het belang van het verzekeren van gelijke toegang tot justitie voor alle burgers, verzoeken het Europees Parlement en de Raad de Commissie om zo spoedig mogelijk een voorstel over rechtsbijstand in te dienen."

Er leek in dit verband algemene consensus te bestaan en het voorzitterschap is derhalve voornemens een dergelijke verklaring in de onderhandelingen met het Europees Parlement te betrekken.

7. In de Corepervergadering van 30 mei 2012 liet de Commissie weten dat zij overweegt een afzonderlijke verklaring af te leggen waarin zij haar voornemen bevestigt om in 2013 een voorstel over rechtsbijstand in te dienen.
8. Gezien het bovenstaande verzoekt het voorzitterschap de Raad (Justitie en Binnenlandse Zaken) overeenstemming te bereiken over een algemene oriëntatie ten aanzien van de tekst in de bijlage.

(ONTWERP)

RICHTLIJN VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD

betreffende het recht op toegang tot een advocaat in strafprocedures en in procedures tot tenuitvoerlegging van een Europees aanhoudingsbevel en het recht om in geval van vrijheidsbeneming met een derde te communiceren

HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE,

Gezien het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, en met name artikel 82, lid 2, onder b),

Gezien het voorstel van de Europese Commissie,

Na toezending van het ontwerp van wetgevingshandeling aan de nationale parlementen,

Gezien het advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité⁴,

Na raadpleging van het Comité van de Regio's⁵,

Handelend volgens de gewone wetgevingsprocedure,

Overwegende hetgeen volgt:

- (1) In artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (hierna "het Handvest genoemd), artikel 6 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (hierna "het EVRM genoemd) en artikel 14 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (hierna "het IVBPR genoemd) is het recht op een eerlijk proces verankerd. Artikel 48 van het Handvest garandeert de eerbiediging van de rechten van de verdediging.
- (2) Het beginsel van wederzijdse erkenning van vonnissen en rechterlijke beslissingen is de hoeksteen van de justitiële samenwerking in strafzaken in de Unie.

⁴ PB C ..., blz. [advies van 7 december 2011, SOC/424].

⁵ Het Comité van de Regio's heeft besloten geen advies uit te brengen.

- (3) Wederzijdse erkenning kan alleen doeltreffend functioneren als er wederzijds vertrouwen is, wat gedetailleerde voorschriften inzake de bescherming van de procedurele rechten en waarborgen die voortvloeien uit het Handvest, het EVRM en het IVBPR vereist. Gemeenschappelijke minimumvoorschriften moeten het vertrouwen in de strafrechtstelsels van alle lidstaten vergroten, hetgeen weer moet leiden tot efficiëntere justitiële samenwerking in een klimaat van wederzijds vertrouwen, en tot bevordering van een cultuur van grondrechten in de Unie. Zij moeten ook belemmeringen voor het vrije verkeer van burgers wegnemen op het gehele grondgebied van de lidstaten. Dergelijke minimumvoorschriften moeten van toepassing zijn op het recht op toegang tot een advocaat en het recht bij aanhouding met een derde te communiceren.
- (4) Hoewel de lidstaten partij zijn bij het EVRM en het IVBPR, heeft de ervaring geleerd dat dit gegeven op zichzelf niet altijd zorgt voor voldoende vertrouwen in de strafrechtstelsels van andere lidstaten.
- (5) Op 30 november 2009 nam de Raad een routekaart ter versterking van de procedurele rechten van verdachten en beklaagden in strafprocedures aan ("de routekaart")⁶. In het programma van Stockholm, dat werd aangenomen op 11 december 2009⁷, verklaarde de Europese Raad zich ingenomen met de routekaart en maakte hij deze tot onderdeel van het programma van Stockholm (punt 2.4). In de routekaart, waarin een stapsgewijze benadering wordt voorgestaan, wordt opgeroepen tot de vaststelling van maatregelen met betrekking tot het recht op vertaling en vertolking⁸, het recht op informatie over de rechten en over de beschuldiging⁹, het recht op juridisch advies en rechtsbijstand en het recht te communiceren met familie, werkgever en consulaire autoriteiten, en tot vaststelling van bijzondere waarborgen voor kwetsbare verdachten of beklaagden. In de routekaart wordt benadrukt dat de volgorde van de rechten indicatief is en dat de prioriteiten dus kunnen worden verlegd. De routekaart is bedoeld als een totaalpakket: pas wanneer alle onderdelen ten uitvoer zijn gelegd, zal het effect optimaal zijn.

⁶ PB C 295 van 4.12.2009, blz. 1.

⁷ PB C 115 van 4.5.2010.

⁸ Richtlijn 2010/64/EU van het Europees Parlement en de Raad van 20 oktober 2010 betreffende het recht op vertolking en vertaling in strafprocedures (PB L 280 van 26.10.2010, blz. 1).

⁹ Richtlijn 2011/XXX/EU van het Europees Parlement en de Raad betreffende het recht op informatie in strafprocedures.

- (6) In deze richtlijn worden minimumvoorschriften vastgesteld inzake het recht op toegang tot een advocaat en het recht om bij vrijheidsbeneming in strafprocedures en in procedures inzake de tenuitvoerlegging van een Europees aanhoudingsbevel met een derde te communiceren. Op deze manier bevordert de richtlijn de toepassing van het Handvest, met name de artikelen 4, 6, 7, 47 en 48, door voort te bouwen op de artikelen 3, 5, 6 en 8 EVRM zoals uitgelegd door het Europees Hof voor de rechten van de mens, dat in zijn jurisprudentie stelselmatig normen vaststelt betreffende het recht op toegang tot een advocaat.
- (7) Deze richtlijn bevat tevens minimumvoorschriften inzake het recht van personen wie hun vrijheid is ontnomen om de consulaire of diplomatieke autoriteiten in kennis te laten stellen van hun vrijheidsbeneming, alsmede het recht om met deze autoriteiten te communiceren. Met deze voorschriften wordt voortgebouwd op Verdrag van Wenen inzake consulaire betrekkingen van 1963, en met name op artikel 36 daarvan. Deze richtlijn dient de praktische toepassing van deze bepalingen te vergemakkelijken.
- (8) In deze richtlijn wordt verstaan onder 'advocaat', eenieder die overeenkomstig het nationale recht (bijvoorbeeld op grond van een door een gemachtigde instantie verleende machtiging) bevoegd is om verdachten en beklaagden juridisch advies en juridische bijstand te verlenen.
- (9) In sommige lidstaten kan een andere autoriteit dan een in strafzaken bevoegde rechtbank bevoegd zijn tot het opleggen van sancties met betrekking tot relatief lichte strafbare feiten. Het kan daarbij bijvoorbeeld gaan om verkeersovertredingen die op grote schaal worden begaan en die kunnen worden vastgesteld bij een verkeerscontrole, om strafbare feiten die in de gevangenis zijn gepleegd, of om strafbare feiten die in militair verband zijn gepleegd en in eerste instantie door een bevelvoerende officier zijn behandeld. In dergelijke situaties zou het onevenredig zijn de bevoegde autoriteit ertoe te verplichten alle rechten te waarborgen waarin deze richtlijn voorziet. Indien volgens de wet van een lidstaat door een dergelijke autoriteit voor lichte strafbare feiten een sanctie wordt opgelegd, en daartegen beroep kan worden ingesteld of de zaak anderszins kan worden doorverwezen naar een voor strafzaken bevoegde rechtbank, mag deze richtlijn alleen van toepassing zijn op de procedure die bij deze rechtbank wordt gevoerd naar aanleiding van dat beroep of die verwijzing.

- (10) In sommige lidstaten bijvoorbeeld worden lichte verkeersovertredingen die op grote schaal worden begaan als misdrijven beschouwd. Indien het nationale recht van een lidstaat bepaalt dat als hoofdsanctie alleen een boete mag worden opgelegd - dit wil zeggen afgezien van een eventuele vrijheidsstraf die kan worden opgelegd wanneer de boete niet wordt betaald - en vrijheidsbeneming niet als straf kan worden opgelegd, kan deze richtlijn pas worden toegepast wanneer de zaak aanhangig is voor een voor strafzaken bevoegde rechtbank.
- (10 bis) In sommige lidstaten bepaalt de wet dat voor lichtere misdrijven als alternatief voor een boete een gevangenisstraf kan worden opgelegd. In de stelsels van die lidstaten wordt echter in de praktijk alleen in uitzonderlijke omstandigheden een gevangenisstraf opgelegd, in het bijzonder wanneer iemand hetzelfde lichtere misdrijf zeer dikwijls in een kort tijdsbestek pleegt. In verreweg de meeste gevallen is van meet af aan duidelijk dat voor bepaalde lichtere misdrijven geen vrijheidsbeneming zal worden geëist door het openbaar ministerie of opgelegd door een in strafzaken bevoegde rechtbank. Wanneer de wet van een lidstaat bepaalt dat een gevangenisstraf kan worden opgelegd, maar dat die straf in de praktijk, bijvoorbeeld door het bestaan van officieel gepubliceerde, voor het openbaar ministerie bindende richtsnoeren, slechts in een zeer beperkt aantal gevallen door het openbaar ministerie zal worden geëist en door een in strafzaken bevoegde rechtbank zal worden opgelegd, dient deze richtlijn niet van toepassing te zijn op gevallen waarin het uitgesloten is dat het openbaar ministerie de oplegging van een gevangenisstraf eist.
- (11) Tuchtprocedures vallen niet onder de werkingssfeer van deze richtlijn, aangezien deze alleen van toepassing is op strafprocedures en procedures in verband met een Europees aanhoudingsbevel.
- (12) De lidstaten moeten ervoor zorgen dat verdachten en beklaagden zonder nodeloze vertraging, en zodra dat praktisch mogelijk is nadat hun hun vrijheid is ontnomen, het recht op toegang tot een advocaat hebben voordat zij officieel door de politie of andere rechtshandhavinginstanties worden verhoord. Tijdens strafprocedures voor een rechtbank moeten verdachten en beklaagden die rechtsbijstand wensen te ontvangen, in elk geval een advocaat kunnen raadplegen.

- (13) Deze richtlijn verleent rechten aan verdachten en beklaagden: zij is niet van toepassing zolang de betrokkene niet, of nog niet, ervan verdacht of beschuldigd wordt een strafbaar feit te hebben gepleegd. Ondervragingen door de politie of andere rechtshandhavingsinstanties die voornamelijk tot doel hebben elementen te verzamelen om te bepalen of er een onderzoek moet worden gestart, mogen niet onder deze richtlijn vallen. Dat zou bijvoorbeeld het geval kunnen zijn met vragen die door de politie tijdens wegcontroles worden gesteld.
- (14) Iedere persoon die geen verdachte of beklaagde is en die door de politie of een andere rechtshandhavingsinstantie officieel wordt verhoord in het kader van een strafprocedure moet de rechten genieten waarin deze richtlijn voor verdachten en beklaagden voorziet, wanneer hij, in de loop van dat verhoor, ervan wordt verdacht of beschuldigd een strafbaar feit te hebben gepleegd.
- (15) Een officieel verhoor is het officieel ondervragen door bevoegde autoriteiten van een verdachte of beklaagde over zijn betrokkenheid bij een strafbaar feit, ongeacht de plaats waar het wordt uitgevoerd of de procedurefase waarin deze ondervraging geschiedt. Een officiële ondervraging mag geen betrekking hebben op eerste verhoren door de politie of andere rechtshandhavingsinstanties, bijvoorbeeld wanneer de betrokkene op heterdaad is betrapt, die enkel tot doel hebben de betrokken persoon te identificeren of te controleren op wapenbezit, of andere soortgelijke veiligheidskwesties.
- (16) Ingeval een verdachte of beklaagde zijn vrijheid wordt ontnomen, dienen de lidstaten de nodige regelingen te treffen om ervoor te zorgen dat de betrokkene zijn recht op toegang tot een advocaat daadwerkelijk kan uitoefenen, mede door in bijstand van een advocaat te voorzien wanneer de betrokkene er geen heeft, tenzij hij afstand heeft gedaan van dat recht. De desbetreffende regelingen, waaronder die betreffende rechtsbijstand in voorkomend geval, vallen onder het nationale recht. Deze praktische regelingen kunnen bijvoorbeeld inhouden dat de bevoegde autoriteiten in de bijstand van een advocaat voorzien aan de hand van een lijst van beschikbare advocaten waaruit de verdachte of beklaagde kan kiezen.

- (17) Ingeval een verdachte of beklaagde zijn vrijheid niet wordt ontnomen, mogen de lidstaten hem niet beletten zijn recht op toegang tot een advocaat daadwerkelijk uit te oefenen. Het dient de betrokkene vrij te staan een advocaat te contacteren of te raadplegen, of door die advocaat te worden bijgestaan. De lidstaat dient de persoon te helpen een advocaat aan te stellen, maar hoeft geen demarches te ondernemen om ervoor te zorgen dat de verdachte of beklaagde wie zijn vrijheid niet wordt ontnomen, de bijstand krijgt van een advocaat indien de betrokkene zelf niet het nodige heeft gedaan om door een advocaat te worden bijgestaan.
- (18) Het recht van een verdachte of beklaagde om met zijn advocaat te communiceren houdt gebruikelijk in dat de betrokkene ook zijn advocaat kan ontmoeten. Deze richtlijn belet de lidstaten niet in hun nationale recht redelijke beperkingen te stellen aan het recht van de verdachte of beklaagde om met zijn advocaat in contact te treden, evenals aan de duur en de frequentie van die contacten, mits deze beperkingen de doeltreffende uitoefening van het recht van verdediging niet in het gedrang brengen. Voor bepaalde relatief lichte strafbare feiten kan het onder meer gaan om de inperking van het recht op rechtsbijstand per telefoon. Het op die manier inperken van dit recht dient evenwel beperkt te blijven tot gevallen waarin het gevaar van zelfincriminatie zeer beperkt is, zoals wanneer de persoon niet door de politie of andere rechtshandavingsinstanties zal worden ondervraagd.
- (19) De lidstaten bepalen in hun nationale wetgeving voor welke tot onderzoekshandelingen of andere procedures voor het vergaren van bewijsmateriaal de verdachte of beklaagde het recht heeft op aanwezigheid van zijn advocaat. De verdachte of beklaagde heeft het recht op aanwezigheid van zijn advocaat bij op zijn minst de volgende onderzoekshandelingen, voor zover het toepasselijke nationale recht daarin voorziet en voor zover de verdachte of beklaagde verplicht is te verschijnen : keuzeconfrontaties, tijdens welke de verdachte of beklaagde naast andere personen staat om door het slachtoffer of een getuige te worden geïdentificeerd; confrontaties, tijdens welke een verdachte of beklaagde met een of meer getuigen wordt samengebracht wanneer onder deze getuigen onenigheid bestaat over belangrijke feiten of aangelegenheden; experimentele reconstructies van de plaats van het delict, waar de verdachte of beklaagde aanwezig is en de omstandigheden van een misdrijf gereconstrueerd worden, teneinde beter te begrijpen hoe en in welke omstandigheden het misdrijf is gepleegd en de verdachte of beklaagde specifieke vragen te kunnen stellen.

- (20) De praktische regelingen voor de aanwezigheid en de deelname van een advocaat aan officiële verhoren en andere handelingen van opsporing en vergaring van bewijsmateriaal moeten worden overgelaten aan de lidstaten, inclusief aangaande de vraag of, en zo ja, voor hoe lang de bevoegde autoriteiten op de advocaat moeten wachten alvorens te starten met een verhoor of een andere handeling van onderzoek of vergaring van bewijsmateriaal.
- (21) Wanneer de advocaat deelneemt aan een ondervraging van de verdachte of beklaagde door de onderzoeksinstanties, kan hij onder meer , overeenkomstig de procedures van het nationale recht, vragen stellen, verduidelijking vragen en verklaringen afleggen, die overeenkomstig het nationale recht zullen worden geregistreerd.
- (22) De lidstaten moet het recht worden verleend tijdelijk af te wijken van het recht op toegang tot een advocaat in de preprocesuele fase, doch uitsluitend in uitzonderlijke omstandigheden, wanneer er in het licht van de bijzondere omstandigheden van de zaak dwingende redenen voorhanden zijn. Dergelijke tijdelijke afwijkingen kunnen met name gerechtvaardigd zijn in geval van dwingende redenen die verband houden met het spoedeisende belang om ernstige negatieve gevolgen voor het leven, de vrijheid of de fysieke integriteit van een persoon te voorkomen of een ernstig gevaar voor lopende strafprocedures af te wenden, of ingeval het uiterst moeilijk is een advocaat ter beschikking te stellen omdat de verdachte of beklaagde zich op grote afstand bevindt, bijvoorbeeld in overzees gebied, of wanneer de lidstaat militaire operaties buiten die lidstaat onderneemt of daaraan deelneemt. Terwijl een dergelijke tijdelijke afwijking van kracht is, kunnen de bevoegde autoriteiten een verdachte of beklaagde officieel ondervragen zonder dat een advocaat aanwezig is, met dien verstande dat de verdachte of beklaagde zich kan beroepen op zijn recht op stilzwijgen, en ook in afwezigheid van een advocaat onderzoeksdaden of andere handelingen van bewijsvergaring verrichten, mits die officiële ondervraging of die onderzoeksdaad of andere handeling van bewijsvergaring noodzakelijk is voor een deugdelijke afwikkeling van de strafprocedure en niet zonder noodzaak afbreuk doet aan de rechten van de verdachte of beklaagde.

- (23) Het vertrouwelijke karakter van de communicatie tussen een verdachte of beklaagde en zijn advocaat is van essentieel belang voor de doeltreffende uitoefening van de rechten van de verdediging. De lidstaten moeten derhalve worden verplicht het vertrouwelijke karakter van de contacten tussen de advocaat en diens cliënt en elke andere vorm van communicatie die krachtens het nationale recht is toegestaan, te beschermen en te waarborgen, met dien verstande dat de krachtens deze richtlijn vastgestelde vertrouwelijkheidsvoorschriften de in detentiefaciliteiten aanwezige mechanismen om te voorkomen dat gedetineerden illegale zendingen ontvangen, zoals bijvoorbeeld het screenen van briefwisseling, onverkort van toepassing moeten blijven, mits deze mechanismen de bevoegde autoriteiten niet toestaan de briefwisseling tussen de verdachte of beklaagde en diens advocaat te lezen. In beperkte, uitzonderlijke gevallen moet evenwel afgeweken kunnen worden van het beginsel van vertrouwelijkheid, tenzij er andere, minder beperkende middelen voorhanden zijn om tot hetzelfde resultaat te komen, zoals, in gevallen van collusie, de vervanging van de door de verdachte of beklaagde gekozen advocaat.
- (24) Een eventuele schending van het vertrouwelijke karakter als louter nevenverschijnsel van een wettige observatie door de bevoegde autoriteiten moet door deze richtlijn onverlet worden gelaten. Ook bijvoorbeeld de door de nationale inlichtingendiensten verrichte werkzaamheden met het oog op het waarborgen van de nationale veiligheid overeenkomstig artikel 4, lid 2, van het Verdrag betreffende de Europese Unie, of de werkzaamheden die vallen onder de werkingssfeer van artikel 72 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, waarvan titel V betreffende de ruimte van vrijheid, veiligheid en recht bepaalt dat de uitoefening van de verantwoordelijkheid van de lidstaten voor de handhaving van de openbare orde en de bescherming van de binnenlandse veiligheid onverlet wordt gelaten, dienen door deze richtlijn onverlet te worden gelaten.

- (25) Verdachten of beklaagden wie de vrijheid is ontnomen, moet het recht worden verleend om ten minste één door hem genoemde persoon, zoals een familielid of werkgever, zo spoedig mogelijk op de hoogte te laten brengen van de vrijheidsbeneming, met dien verstande dat zulks niet van invloed mag zijn op het correcte verloop van de strafprocedure tegen de betrokkene, noch op enige andere strafprocedure. De lidstaten bepalen de praktische regelingen voor de toepassing van dit recht, met dien verstande dat de verdachte of beklaagde dat recht daadwerkelijk moet kunnen uitoefenen. In beperkte, uitzonderlijke omstandigheden moet tijdelijk van dit recht kunnen worden afgeweken wanneer zulks gerechtvaardigd is op grond van dwingende redenen in het licht van bijzondere omstandigheden van de zaak, met name ingeval het verstrekken van informatie afbreuk zou kunnen doen aan het correcte verloop van de strafprocedure tegen de verdachte of beklaagde, of van enige andere strafprocedure, of wanneer het verstrekken van informatie de veiligheid van een derde ernstig in het gedrang zou kunnen brengen.
- (26) Een verdachte of beklaagde wie de vrijheid is ontnomen en die geen onderdaan is van de lidstaat van arrestatie of detentie heeft het recht dat de consulaire of diplomatieke autoriteiten van de staat waarvan hij de nationaliteit bezit, zo spoedig mogelijk van diens arrestatie of detentie op de hoogte worden gebracht; tevens heeft hij recht op communicatie met de consulaire of diplomatieke autoriteiten, indien hij zulks wenst. Het recht op consulaire bijstand is neergelegd in artikel 36 van het Verdrag van Wenen inzake consulaire verkeer van 1963, waarin het beschouwd wordt als een recht van staten zich in verbinding te stellen met hun onderdanen. Deze richtlijn verleent een overeenkomstig recht aan de gearresteerde of gedetineerde, mits hij zulks wenst. Dit recht moet in overeenstemming met het nationale recht van de lidstaten worden uitgeoefend, mits het nationale recht dat recht zijn nuttig effect niet ontnemt.

- (27) De lidstaten mogen slechts beperkt gebruik maken van de door deze richtlijn verleende mogelijkheid tijdelijk af te wijken van het uit hoofde van deze richtlijn verleende recht. Uit hoofde van deze richtlijn toegestane tijdelijke afwijkingen moeten proportioneel zijn, zoveel mogelijk in de tijd beperkt zijn en niet uitsluitend gebaseerd zijn op de categorie waartoe het vermeende strafbare feit behoort, en het eerlijke verloop van de procedure niet schenden. Alle tijdelijke afwijkingen in verband met het recht op toegang tot een advocaat en het beginsel van vertrouwelijkheid moeten gerechtvaardigd zijn op grond van een naar behoren gemotiveerde, per geval genomen beslissing van hetzij een justitiële instantie, hetzij een andere bevoegde instantie, mits deze beslissing aan rechterlijke toetsing zou kunnen worden onderworpen.
- (28) Onverminderd het nationale recht dat de verplichte aanwezigheid of bijstand van een advocaat vereist, moet de verdachte of beklaagde het recht worden verleend afstand te doen van zijn recht uit hoofde van deze richtlijn, zolang hem voldoende informatie is gegeven om met kennis van zaken te oordelen over de inhoud van het betrokken recht en de mogelijke gevolgen van een afstand van dat recht. Bij het verstrekken van deze informatie moet rekening worden gehouden met de specifieke omstandigheden waarin de betrokkene zich bevindt, waaronder zijn leeftijd en zijn mentale en fysieke gesteldheid.
- (29) De afstand en de omstandigheden waaronder deze is gedaan, worden geregistreerd volgens de overeenkomstig het recht van de betrokken lidstaat vastgestelde registratieprocedure. Dit mag voor de lidstaten geen aanvullende verplichting tot het invoeren van nieuwe mechanismen of bijkomende administratieve lasten met zich meebrengen.
- (30) De verdachte of beklaagde moet zijn afstand te allen tijde in de loop van de strafprocedure kunnen herroepen. In geval van herroeping is deze richtlijn van toepassing vanaf het moment waarop de afstand is herroepen. Bijgevolg moet niet opnieuw worden overgegaan tot verhoren en andere procedurehandelingen die zijn verricht gedurende de periode waarin de afstand van het betreffende recht gold. Indien de verdachte of beklaagde een afstand tijdens de fase van het proces wenst te herroepen, kan de rechter naar gelang van de specifieke omstandigheden van de zaak besluiten de gevolgen van de herroeping te beperken of zelfs beslissen dat de herroeping geen rechtsgevolgen heeft, zulks met het oog op het eerlijke verloop van de procedure in het algemeen.

- (31) In samenhang met het functioneren van de justitiële samenwerking in de Unie moeten de in deze richtlijn vastgestelde rechten mutatis mutandis van toepassing zijn op procedures voor de tenuitvoerlegging van een Europees aanhoudingsbevel overeenkomstig Kaderbesluit 2002/584/JBZ van de Raad van 13 juni 2002 betreffende het Europees aanhoudingsbevel en de procedures van overlevering tussen de lidstaten¹⁰.
- (32) In de procedure voor de tenuitvoerlegging van een Europees aanhoudingsbevel zou de bevoegde autoriteit van de uitvoerende lidstaat de bevoegde autoriteit van de uitvaardigende lidstaat om bijstand kunnen verzoeken wanneer de gezochte persoon gebruik wenst te maken van zijn recht een derde van zijn arrestatie of detentie op de hoogte te brengen, en de bevoegde autoriteit van de uitvoerende lidstaat problemen ondervindt, bijvoorbeeld bij het contacteren van de derde in kwestie.
- (33) De procedure van overlevering is van cruciaal belang voor de samenwerking in strafzaken tussen de lidstaten. Het naleven van de in Kaderbesluit 2002/584/JBZ van de Raad vervatte termijnen is essentieel voor deze samenwerking. Derhalve moeten de lidstaten ervoor zorgen dat de toepassing van de door deze richtlijn vastgestelde rechten op procedures voor de tenuitvoerlegging van een Europees aanhoudingsbevel de naleving van deze termijnen niet in gevaar brengt.
- (34) De persoon tegen wie een Europees aanhoudingsbevel is uitgevaardigd, moet in de uitvoerende lidstaat recht hebben op toegang tot een advocaat, zodat hij zijn rechten uit hoofde van Kaderbesluit 2002/584/JBZ van de Raad daadwerkelijk kan uitoefenen. Wanneer de advocaat deelneemt aan een ondervraging van de gezochte persoon door de uitvoerende justitiële instantie, kan hij onder meer, overeenkomstig de procedures in het nationale recht, vragen stellen, verduidelijkende vragen en verklaringen afleggen. De deelneming dient te worden geregistreerd overeenkomstig het nationale recht.

¹⁰ PB L 190 van 18.7.2002, blz. 1.

- (35) Aangezien er tot op heden geen wetgevingshandeling van de Unie over rechtsbijstand bestaat, moeten de lidstaten hun nationale recht over rechtsbijstand, dat in overeenstemming moet zijn met het Handvest, het EVRM en de rechtspraak van het Europees Hof voor de rechten van de mens, blijven toepassen. **De bij deze richtlijn verleende rechten strekken niet tot het scheppen van verplichtingen voor de lidstaten wat hun respectieve rechtsbijstandsstelsels betreft, ook niet met betrekking tot lichtere misdrijven.**
- (36) Conform het beginsel van de doeltreffendheid van het Unierecht moeten de lidstaten passende, doeltreffende voorzieningen in rechte instellen in het geval van schending van een recht dat door het recht van de Unie aan een persoon is toegekend.
- (37) Zodra de zaak is verwezen naar een voor strafzaken bevoegde rechtbank moeten de lidstaten ervoor zorgen dat de vraag hoeveel waarde moet worden gehecht aan verklaringen die van de verdachte of beklaagde met schending van diens recht op toegang tot een advocaat zijn verkregen, of in gevallen waarin overeenkomstig deze richtlijn een tijdelijke afwijking van dat recht was toegekend, door die rechtbank wordt beslecht. Deze rechtbank moet verantwoordelijk zijn voor het verzekeren van het eerlijke verloop van het proces, in overeenstemming met de nationale juridische procedures.
- (38) Deze richtlijn eerbiedigt de door het Handvest erkende grondrechten en beginselen, zoals het verbod op foltering en onmenselijke en ontterende behandeling, het recht op vrijheid en veiligheid, de eerbiediging van het privéleven en van het familie en gezinsleven, het recht op menselijke integriteit, de rechten van het kind, de integratie van mensen met een handicap, het recht op een doeltreffende voorziening in rechte en op een eerlijk proces, het vermoeden van onschuld en de rechten van de verdediging. Deze richtlijn moet overeenkomstig deze rechten en beginselen ten uitvoer worden gelegd.
- (39) De lidstaten moeten ervoor zorgen dat de bepalingen van deze richtlijn die met door het EVRM gewaarborgde rechten overeenkomen, worden toegepast in overeenstemming met de bepalingen van het EVRM, zoals deze zijn ontwikkeld in de rechtspraak van het Europees Hof voor de rechten van de mens.

- (40) In deze richtlijn worden minimumvoorschriften vastgesteld. De lidstaten mogen de in deze richtlijn vastgestelde rechten uitbreiden teneinde een hoger beschermingsniveau te bieden. Het beschermingsniveau mag nooit lager zijn dan dat van de voorschriften van het Handvest en het EVRM, zoals uitgelegd in de rechtspraak van het Europees Hof van Justitie en het Europees Hof voor de rechten van de mens.
- (41) In deze richtlijn worden de rechten van minderjarigen behartigd en wordt rekening gehouden met de richtsnoeren van de Raad van Europa over kindvriendelijke justitie, in het bijzonder met de bepalingen over de informatie en het advies die aan minderjarigen moeten worden gegeven. De richtlijn garandeert dat verdachten en beklaagden, waaronder minderjarigen, passende informatie wordt gegeven die hen in staat stelt de gevolgen van een afstand van een uit hoofde van deze verordening verleend recht te begrijpen, en te begrijpen dat deze afstand op vrijwillige en ondubbelzinnige wijze dient te worden gedaan. De lidstaten dienen in hun nationale recht te bepalen welke personen voor de toepassing van deze richtlijn als minderjarigen dienen te worden beschouwd. De wettelijke voogd van een verdachte of beklaagde moet altijd zo spoedig mogelijk in kennis worden gesteld van de vrijheidsbeneming en van de redenen daarvoor. Indien de verstrekking van deze informatie aan de wettelijke voogd van de minderjarige ingaat tegen de belangen van de minderjarige, moet in plaats van deze wettelijke voogd een andere in aanmerking komende volwassene, zoals een familielid, op de hoogte gebracht worden. De bepalingen van het nationale recht die voorschrijven dat de specifieke instanties die verantwoordelijk zijn voor de bescherming van minderjarigen, eveneens in kennis worden gesteld van het feit dat een minderjarige zijn vrijheid is ontnomen, worden hierdoor onverlet gelaten.
- (42) Aangezien de doelstelling van deze richtlijn, namelijk het vaststellen van minimumvoorschriften voor het recht op toegang tot een advocaat en het recht een derde op de hoogte te laten brengen van de vrijheidsbeneming, niet voldoende door de lidstaten kan worden verwezenlijkt en derhalve vanwege de omvang en de gevolgen van het optreden beter op Unieniveau kan worden verwezenlijkt, kan de Unie overeenkomstig het in artikel 5 van het Verdrag betreffende de Europese Unie neergelegde subsidiariteitsbeginsel maatregelen nemen. Overeenkomstig het in hetzelfde artikel neergelegde evenredigheidsbeginsel gaat deze richtlijn niet verder dan nodig is om deze doelstellingen te verwezenlijken.

- (43) Overeenkomstig artikel 4 van het Protocol betreffende de positie van het Verenigd Koninkrijk en Ierland ten aanzien van de ruimte van vrijheid, veiligheid en recht, dat is gehecht aan het Verdrag betreffende de Europese Unie en het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, nemen het Verenigd Koninkrijk en Ierland niet deel aan de aanneming van deze richtlijn, die niet bindend is voor, noch van toepassing is in het Verenigd Koninkrijk en Ierland¹¹.
- (44) Overeenkomstig de artikelen 1 en 2 van het Protocol betreffende de positie van Denemarken, gehecht aan het Verdrag betreffende de Europese Unie en het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, neemt Denemarken niet deel aan de aanneming van deze richtlijn; deze is bijgevolg niet bindend voor, noch van toepassing in deze lidstaat,

HEBBEN DE VOLGENDE RICHTLIJN VASTGESTELD:

¹¹ UK en IE deelden mede vooralsnog niet aan de richtlijn te zullen deelnemen, met toepassing van artikel 3 van Protocol 21 bij het Verdrag van Lissabon; zij kunnen evenwel overwegen later deel te nemen uit hoofde van artikel 4 van het Protocol en nemen ten volle deel aan de onderhandelingen.

HOOFDSTUK 1

Doel en toepassingsgebied

Artikel 1

Doel

Deze richtlijn bevat minimumvoorschriften betreffende het recht van verdachten en beklaagden in strafprocedures en van personen tegen wie een procedure loopt krachtens Kaderbesluit 2002/584/JBZ van 13 juni 2002 betreffende het Europees aanhoudingsbevel en de procedures van overlevering tussen de lidstaten¹² ("procedures in verband met een Europees aanhoudingsbevel"), om toegang tot een advocaat te hebben en om een derde op de hoogte te laten brengen van de vrijheidsbeneming.

¹² PB L 190 van 18.7.2002, blz. 1.

Artikel 2

Toepassingsgebied

1. Deze richtlijn is van toepassing op de verdachte of beklaagde in een strafprocedure, vanaf het tijdstip waarop de bevoegde autoriteiten van een lidstaat hem ervan in kennis stellen dat hij ervan wordt verdacht of beschuldigd een strafbaar feit te hebben gepleegd. Zij is van toepassing totdat de procedure is beëindigd, dat wil zeggen totdat definitief vaststaat dat hij het strafbare feit wel of niet heeft gepleegd, alsmede, in voorkomend geval, totdat de veroordeling is uitgesproken en uitspraak is gedaan over een rechtsmiddel.
2. Deze richtlijn is, in overeenstemming met artikel 9, van toepassing op degene tegen wie een procedure in verband met een Europees aanhoudingsbevel loopt, vanaf het tijdstip van aanhouding in de uitvoerende staat.
3. Als de wet van een lidstaat erin voorziet dat voor lichte strafbare feiten een sanctie wordt opgelegd door een andere autoriteit dan een voor strafzaken bevoegde rechtbank en dat tegen het opleggen van deze sanctie beroep kan worden ingesteld bij een dergelijke rechtbank, is deze richtlijn alleen van toepassing op de procedure voor deze rechtbank als gevolg van dit beroep.
4. Ingeval met betrekking tot lichte strafbare feiten krachtens de wet van een lidstaat als hoofdstraf uitsluitend een geldboete wordt uitgesproken en geen vrijheidsbeneming kan of mag worden opgelegd, is deze richtlijn pas van toepassing vanaf het tijdstip waarop de zaak door een in strafzaken bevoegde rechter wordt behandeld¹³.

¹³ Dit lid moet worden gelezen in samenhang met de overwegingen 10 en 10 bis.

HOOFDSTUK 2

Recht op toegang tot een advocaat

Artikel 3

Recht op toegang tot een advocaat in een strafprocedure

1. De lidstaten zorgen ervoor dat de verdachte of beklaagde recht heeft op toegang tot een advocaat, zo tijdig en zodanig dat hij zijn recht van verdediging in de praktijk daadwerkelijk kan uitoefenen.
2. De verdachte of beklaagde heeft binnen een redelijke termijn toegang tot een advocaat, en in ieder geval vanaf het vroegste van de volgende tijdstippen:
 - a) voordat hij door de politie of een andere rechtshandhavings- of rechterlijke instantie officieel wordt verhoord;
 - b) wanneer de onderzoeks- of andere bevoegde instanties een tot onderzoek of andere vorm van bewijsgaring strekkende handeling verrichten, in overeenstemming met lid 3, onder c);
 - c) zo spoedig als na de vrijheidsbeneming mogelijk is;
 - d) lang genoeg voordat de verdachte of beklaagde, die voor een rechter met bevoegdheid in strafzaken is opgeroepen, in rechte verschijnt.

3. Het recht op toegang tot een advocaat omvat het volgende:

- a) de lidstaten zorgen ervoor dat de verdachte of beklaagde het recht heeft te communiceren met de advocaat die hem vertegenwoordigt, met name voordat hij officieel wordt verhoord door de politie of een andere rechtshandhaving of rechterlijke instantie. De duur en de frequentie van de communicatie tussen de verdachte of beklaagde en zijn advocaat en de daarbij gebruikte middelen kunnen bij nationaal recht en procesrecht worden geregeld, op voorwaarde dat de verdachte of beklaagde zijn recht van verdediging daadwerkelijk kan uitoefenen;
- b) de lidstaten zorgen ervoor dat de verdachte of beklaagde het recht heeft om zijn advocaat het officiële verhoor te laten bijwonen en, in overeenstemming met het nationale procesrecht, eraan te laten deelnemen. Een officieel verhoor waaraan een advocaat deelneemt, moet overeenkomstig het nationale recht worden geregistreerd;
- c) de lidstaten bepalen in het nationale recht met betrekking tot welke onderzoekshandelingen of andere procedures voor het vergaren van bewijsmateriaal de verdachte of beklaagde het recht heeft op aanwezigheid van zijn advocaat, mits die handelingen er niet nodeloos door worden vertraagd en de bewijsgaring er niet onder lijdt.

De verdachte of beklaagde heeft ten minste het recht zijn advocaat de volgende onderzoekshandelingen of andere procedures voor het vergaren van bewijsmateriaal te laten bijwonen, mits het handelingen betreft waarin het nationale recht voorziet en waarbij de aanwezigheid van de verdachte of beklaagde wordt verlangd:

- i) keuzeconfrontaties;
- ii) confrontaties;
- iii) experimentele reconstructies van de plaats van het delict¹⁴.

¹⁴ Lezen in samenhang met overweging 19.

4. Onverminderd de bepalingen van het nationale recht betreffende de verplichte aanwezigheid van een advocaat, treffen de lidstaten de nodige regelingen om ervoor te zorgen dat een verdachte of beklaagde in alle gevallen waarin hem zijn vrijheid wordt ontnomen, in staat is zijn recht op toegang tot een advocaat doeltreffend uit te oefenen, tenzij hij in overeenstemming met artikel 8 afstand heeft gedaan van dat recht.

In het geval dat de verdachte of beklaagde niet zijn vrijheid wordt ontnomen, beletten de lidstaten hem niet zijn recht op toegang tot een advocaat uit te oefenen.

5. In uitzonderlijke omstandigheden kunnen de lidstaten, uitsluitend in de preprocesuele fase, tijdelijk afwijken van de toepassing van de bij dit artikel vastgestelde rechten, indien daar, gelet op de bijzondere omstandigheden dwingende redenen toe bestaan¹⁵.

¹⁵ Lezen in samenhang met overweging 22.

Artikel 4

Vertrouwelijkheid

1. De lidstaten garanderen het vertrouwelijke karakter van de communicatie tussen een verdachte of beklaagde en zijn advocaat, met name van raadpleging, briefwisseling, telefoongesprekken en elke andere vorm van communicatie die krachtens het nationale recht is toegestaan.

- 2¹⁶. Uitsluitend in uitzonderlijke omstandigheden kunnen de lidstaten tijdelijk afwijken van het bepaalde in lid 1, indien, gelet op de omstandigheden, een van de volgende dwingende redenen zulks rechtvaardigt¹⁷:
 - a) er moet dringend een zwaar misdrijf worden voorkomen; of

 - b) er zijn voldoende redenen om aan te nemen dat de advocaat met de verdachte of beklaagde is betrokken bij een misdrijf.

¹⁶ Lezen in samenhang met overweging 23.

¹⁷ Lezen in samenhang met overweging 24.

HOOFDSTUK 3

Recht om derden te informeren en met consulaire instanties te communiceren

Artikel 5

Recht om een derde op de hoogte te laten brengen van de vrijheidsbeneming

1. De lidstaten zorgen ervoor dat de verdachte of beklaagde wie zijn vrijheid is ontnomen het recht heeft om ten minste één door hem genoemde persoon, bijvoorbeeld een familielid of werkgever, zo spoedig mogelijk op de hoogte te laten brengen van de vrijheidsbeneming.
2. De lidstaten zorgen ervoor dat in het geval van een minderjarige zo spoedig mogelijk diens wettelijke vertegenwoordiger of, afhankelijk van het belang van de minderjarige, een andere volwassene in kennis wordt gesteld van de vrijheidsbeneming en van de redenen daarvoor, tenzij dit in strijd zou zijn met het belang van de minderjarige, in welk geval een andere volwassene die daarvoor in aanmerking komt op de hoogte wordt gebracht¹⁸.
3. De lidstaten kunnen bepalen dat de in de leden 1 en 2 bepaalde rechten tijdelijk buiten toepassing mogen worden gesteld in gevallen waarin daar gelet op de omstandigheden dwingende redenen toe bestaan¹⁹.

Artikel 6

Recht om met consulaire of diplomatieke autoriteiten te communiceren

De lidstaten zorgen ervoor dat de verdachte of beklaagde wie zijn vrijheid is ontnomen en die geen onderdaan is, het recht heeft om de consulaire of diplomatieke autoriteiten van de lidstaat waarvan hij de nationaliteit heeft zo spoedig mogelijk op de hoogte te laten brengen van de vrijheidsbeneming, en desgewenst met de consulaire of diplomatieke autoriteiten te communiceren. De lidstaten kunnen de voorwaarden van die communicatie bepalen, mits de betrokkene in staat is zijn recht daadwerkelijk uit te oefenen²⁰.

¹⁸ Lezen in samenhang met overweging 41.

¹⁹ Lezen in samenhang met overweging 25.

²⁰ Lezen in samenhang met overweging 26.

HOOFDSTUK 4

Uitzonderingen en afstand

Artikel 7

Algemene voorwaarden voor toepassing van tijdelijke uitzonderingen²¹

1. De tijdelijke toepassing, bedoeld in artikel 3, lid 5, artikel 4, lid 2, en artikel 5, lid 3:
 - a) reikt niet verder dan wat noodzakelijk is;
 - b) wordt zoveel mogelijk in de tijd beperkt;
 - c) berust niet uitsluitend op de aard van het beweerde strafbare feit; en
 - d) maakt geen inbreuk op het eerlijke verloop van de procedure.

2. Uitzonderingen in de zin van artikel 3, lid 5, en artikel 4, lid 2, mogen alleen worden toegestaan bij terdege gemotiveerde en per geval genomen beslissing, die uitgaat van een rechterlijke instantie, of die uitgaat van een andere bevoegde instantie en voor rechterlijke toetsing vatbaar is.

²¹ Lezen in samenhang met overweging 27.

Artikel 8

Afstand

1. Onverminderd de bij het nationale recht voorgeschreven aanwezigheid of bijstand van een advocaat, zorgen de lidstaten ervoor dat, met betrekking tot de in de artikelen 3 en 9 bedoelde afstand:
 - a) de verdachte of beklaagde over voldoende informatie beschikt om te kunnen weten wat het bedoelde recht inhoudt en wat de gevolgen kunnen zijn als hij er afstand van doet; en²²
 - b) deze vrijwillig en ondubbelzinnig geschiedt.
2. De afstand en de omstandigheden waaronder afstand is gedaan worden geregistreerd volgens de overeenkomstig het recht van de betrokken lidstaat vastgestelde procedure²³.
3. De lidstaten zorgen ervoor dat de afstand te allen tijde in de loop van de procedure kan worden herroepen. In geval van herroeping is deze richtlijn van toepassing vanaf het tijdstip waarop de herroeping is geschied. In het geval dat zich tijdens de procesfase uitzonderlijke omstandigheden voordoen, kunnen de gevolgen van de herroeping aan het oordeel van de rechter worden onderworpen²⁴.

²² Lezen in samenhang met overweging 28.

²³ Lezen in samenhang met overweging 29.

²⁴ Lezen in samenhang met overweging 30.

HOOFDSTUK 5

Procedures tot tenuitvoerlegging van een Europees aanhoudingsbevel

Artikel 9

Recht op toegang tot een advocaat in procedures tot tenuitvoerlegging van een Europees aanhoudingsbevel

1. De lidstaten zorgen ervoor dat eenieder wiens overlevering is gevraagd overeenkomstig Kaderbesluit 2002/584/JBZ van de Raad na aanhouding op grond van een Europees aanhoudingsbevel in de uitvoerende lidstaat recht heeft op toegang tot een advocaat.
2. Met betrekking tot de inhoud van het recht op toegang tot een advocaat heeft de gezochte persoon de volgende rechten in de uitvoerende lidstaat:
 - het recht op toegang tot een advocaat op een dusdanig moment en op een dusdanige wijze dat hij zijn rechten doeltreffend en in ieder geval zo spoedig mogelijk na de vrijheidsbeneming kan uitoefenen;
 - het recht te communiceren met de advocaat die hem vertegenwoordigt; de duur, de frequentie en de communicatiemiddelen tussen de gezochte persoon en diens advocaat kunnen in de nationale wet en regelgeving aan voorschriften worden onderworpen, mits de gezochte persoon de mogelijkheid wordt geboden zijn rechten daadwerkelijk uit te oefenen overeenkomstig Kaderbesluit 2002/584/JBZ;
 - het recht dat diens advocaat aanwezig is en, overeenkomstig het nationale procesrecht, deelneemt aan het verhoor van de betrokkene door de uitvoerende justitiële autoriteit. Wanneer een advocaat deelneemt aan het verhoor, moet dat overeenkomstig het nationale recht worden geregistreerd.
3. De door de artikelen 4, 5, 6, 8 en 11 en, wanneer een tijdelijke afwijking uit hoofde van artikel 4, lid 2, of artikel 5, lid 3, van toepassing is, artikel 7 verleende rechten zijn van overeenkomstige toepassing op de procedures in verband met het Europees aanhoudingsbevel, alsmede artikel 3, lid 4.

HOOFDSTUK 6

Algemene en slotbepalingen

Artikel 10

Rechtsbijstand

Deze richtlijn laat het nationale recht inzake rechtsbijstand, dat van toepassing is in overeenstemming met het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie en het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, onverlet.

Artikel 11

Rechtsmiddelen

De lidstaten zorgen ervoor dat een verdachte of beklaagde krachtens het nationale recht beschikt over een doeltreffende voorziening in rechte in gevallen waarin zijn recht op toegang tot een advocaat is geschonden.

Artikel 12

Non-regressieclausule

Geen enkele bepaling in deze richtlijn mag worden opgevat als een beperking of afwijking van de rechten en procedurele waarborgen die voortvloeien uit het Handvest, uit het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, uit andere toepasselijke bepalingen van het internationale recht of uit de wetten van de lidstaten die een hoger beschermingsniveau bieden.

Artikel 13

Omzetting

1. De lidstaten doen de nodige wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen in werking treden om uiterlijk [36 maanden na de publicatie van deze richtlijn in het Publicatieblad] aan deze richtlijn te voldoen.
- [2. De lidstaten delen de Commissie de tekst van de bepalingen van intern recht mee die zij op het onder deze richtlijn vallende gebied vaststellen, alsmede een transponeringstabel ter weergave van het verband tussen die bepalingen en deze richtlijn.
3. Wanneer de lidstaten die bepalingen aannemen, wordt in die bepalingen zelf of bij de officiële bekendmaking ervan naar deze richtlijn verwezen. De regels voor die verwijzing worden vastgesteld door de lidstaten.]²⁵

Artikel 14

Inwerkingtreding

Deze richtlijn treedt in werking op de twintigste dag volgende op die van haar bekendmaking in het Publicatieblad van de Europese Unie.

²⁵ De tekst van de leden 2 en 3 moet worden bijgewerkt in afwachting van de door de Commissie te verstrekken rechtvaardiging overeenkomstig het interinstitutioneel akkoord/de gezamenlijke politieke verklaring.

Artikel 15

Adressaten

Deze richtlijn is overeenkomstig de Verdragen gericht tot de lidstaten.

Gedaan te Brussel,

Voor het Europees Parlement

De voorzitter

Voor de Raad

De voorzitter
